

DUŠOBRIŽNIŠTVO SELILACA

Čovjek se u svim vremenima koristio svojim prirodnim pravom na seljenje. Stoga je i pastoralna briga za migrante uvijek privlačila materinsku skrb Crkve.¹ Kroz mnoga stoljeća selilaštvo je većinom bilo tek popratna pojava lokalnih kriza izazvanih ekonomskim, političkim ili prirodnim nepogodama. Osobito su pak migracije u Evropi imale lokalni značaj uvjetovan ili potican političkim pritiscima ili ratnim ishodima. Šezdesetih godina ovoga stoljeća pojavljuje se, pretežno u Evropi, ali i u drugim stranama svijeta, novi val selilačkog gibanja.²

Novost modernog selilaštva nije samo u razmjerima i pravcima seljenja, koji sami po sebi utječu na kvalitete društvenih implikacija, a s tim usporedo i pastoralnih problema, nego je selilaštvo dobilo nove oblike koji se po uzrocima i posljedicama razlikuju od dosadašnjih. Premda i u evropskim razmjerima nisu prestali djelovati politički uzroci seljenja, ipak je industrijski razvoj i ekonomski napredak stvorio materijalne i psihološke preduvjete koji utječu na razvoj selilačkog fenomena. »Tehnika nije samo formirala psihosociološki habitus suvremenog čovjeka, ona je na neki način ponovo oblikovala svijet, jer je razbila pregrade koje su nekada dijelile narode i pojedince«.³ Činjenica je — kazao je Pavao VI. — da je u industrijski razvijenim zemljama Evrope seoba radnika poprimila divovske razmjere.⁴

Druga karakteristika modernog selilaštva jest privremenost. Seljenje se ne završava dolaskom u novu sredinu. Jednom započeto ono se nastavlja unutar države useljenja, seljenjem u druge države ili povratkom u domovinu. S time je otežano praćenje i predviđanje selilačkog razvoja.⁵

Sve te promjene kao i zamašnost i urgentnost problema koje nameće pojava migracije uvjetuje dušobrižničku djelatnost Crkve. Drugi vatikanski sabor ubrojio je seljenje među one pojave modernog svijeta »kojima je čovjek u isti mah i uzrok i žrtva«.⁶ Koncil je izrazio želju da se brižno računa s onim promjenama koje su nastale uslijed urbanizacije i migracije. Koncil je nadalje potakao sve biskupe i biskupske konferencije da se s posebnom brigom brinu za tu kategoriju vjernika

¹ Usp. Motuproprio Pavla VI »Pastoralis migratorum«.

² Usp. Zaključci Evropskog sastanka o dušobrižništvu emigracije, Crkva u novoj seobi naroda, Zagreb 1974: str. 156.

³ J. Jukić, Religija u modernom industrijskom društvu, Split, 1973. str. 204.

⁴ Pavao VI sudionicima Evropskog sastanka o dušobrižništvu emigracije, 18. listopada 1973.

⁵ Usp. E. Clarizio, Suvremene seobe i posuvremenjenje dušobrižništva, Crkva u novoj seobi naroda, str. 17.

⁶ Gaudium et spes, br. 8

koji nisu u mogućnosti da se dovoljno koriste općom pastirskom službom župnika ili su posve bez nje.⁷ Smjernice Koncila primijenjene su u Uputi Svete kongregacije za biskupe »De pastoralis migratorum cura« koja daje norme o uređenju i posuvremenjenju pastoralna selilaca.

Organizacija selilačkog dušobrižništva

Instrukcija »De pastoralis migratorum cura«⁸ polazi od već stečenog iskustva u selilačkom pastoralu i apostolske konstitucije Pija XII. »Exsul Familia« koju »glede problema migracije, treba smatrati temeljnim papirskim dokumentom u ova posljednja vremena«.⁹ Na izmjenu crkvenih norma djelovale su prije svega znatno izmijenjene okolnosti u kojima se danas pojavljuje fenomen migracije.

Iako Instrukcija ima u vidu sve vrste migracije, ona ipak u prvom računa s onom vrstom migranata koji su radi posla ili profesionalnih obaveza prisiljeni živjeti izvan domovine.¹⁰ Dokumentat vrednuje pozitivne i negativne posljedice selilačkog gibanja te brigu za duše ne odvađa od brige za čovjeka: »Čovjek kao nešto što je jedno i cijelo, s tijelom i dušom, glavni je cilj pastoralne brige Crkve«.¹¹ Zato je briga za migrante dužnost svih onih kojima je na srcu humaniji život čovjeka.¹² Crkva se obraća javnim vlastima da po mogućnosti ublaže negativne posljedice seljenja te da porade na tome da seljenje iz ekonomske nužde učine suvišnim.

Glavna pak briga Crkve jest da se majčinskom brigom zalaže da se migrantima pruži prikladna dušobrižnička pomoć. To zahtijeva ustrajna i dugotrajan rad cijelog Božjeg naroda svih crkvenih služba i ustanova. Instrukcija posebno razlaže načine i oblike apostolata kojim će »složni u nakanama« sve aktivne snage u Crkvi raditi u korist migranata: Sveta kongregacija za biskupe, nacionalne biskupske konferencije, mjesni ordinariji, misionari i delegati te redovnici, redovnice i laici.

— Sveta kongregacija za biskupe potiče, razvija i usklađuje pastoral selilaca u cijeloj Crkvi. Pavao VI. motuproprijem »Apostolicae caritatis« toj je kongregaciji pridružio Papinsku komisiju za pastoral selilaca i turista. Ta komisija, iako je podvrgnuta Svetoj kongregaciji za biskupe, u radu ima široku autonomiju. Zadatak joj je da u suradnji s biskupskim konferencijama izravno promiče dušobrižništvo selilaca.¹³

— Nacionalne biskupske konferencije preko za to ustanovljenih komisija, ustanova i određenih osoba prate, potiču i potpomažu dušobriž-

⁷ Christus Dominus, br. 18

⁸ Sacra Congregatio pro Episcopis, »Instructio de pastoralis migratorum cura«, dalje: Instr. PMC

⁹ Motuproprio Pavla VI »Pastoralis migratorum«

¹⁰ Usp. Instr. PMC, br. 1, 7, 10, 15, 57, 61

¹¹ Instr. PMC, br. 5; Gaudium et spes, br. 3

¹² Usp. Instr. PMC, br. 14

¹³ Usp. Instr. PMC, II poglavlje

ništvo selilaca. U suradnji s centralnim crkvenim ustanovama i drugim biskupskim konferencijama nacionalne biskupske konferencije su izravno odgovorne za pastoral migranata.

Biskupske konferencije onih zemalja koje su više pogođene migracijom osnivaju vijeće za migraciju. Tajnik vijeća, kao nacionalni upravitelj, vodi brigu o svim pitanjima selilačkog pastorala određene nacije.¹⁴

— *Mjesni ordinariji* dužni su voditi posebnu brigu o migrantima. Instrukcija daje posebne upute ordinarijima krajeva iz kojih ljudi odlaze i ordinarijima krajeva kamo se ljudi doseljavaju.

Ordinarij krajeva iz kojih migranti odlaze trebaju prema potrebi osnivati posebne urede za migrante. Taj ured mora razvijati inicijativu i poticati župnike na što bolju pripremu vjernika za poteškoće i opasnosti koje seljenjem prijete njihovoj vjeri.

Ordinariji krajeva doseljenja trebaju ustanoviti posebne urede za potrebe migranata. Ured za migraciju treba poticati vjernike, a posebno župnike na čiju pastoralnu brigu spadaju i migranti, da pružaju posebnu pomoć tim ljudima. Ordinariji krajeva doseljenja dužni su se pobrinuti da migranti dobiju svećenika njihova jezika. Oni su također dužni poštivati običaje i obrede migranata.¹⁵

— *Misionari ili kapelani* su svećenici koji su od crkvene vlasti zakonito primili zadaću da pružaju duhovnu pomoć migrantima istoga jezika.¹⁶ Svećenik kojemu je povjerena ta služba mora za to biti dobro pripravljen. On mora poznavati jezik migranata, dobiti od svog ordinarija dozvolu za tu službu i staviti se biskupskoj konferenciji svoje zemlje na raspolaganje. Biskupska konferencija njegove zemlje povjerava ga biskupskoj konferenciji zemlje u koju odlazi, a ova mjesnom ordinariju koji mu dodjeljuje dušobrižničku službu za migrante. Za sve vrijeme službe on je podložan jurisdikciji mjesnog ordinarija kako u vršenju službe tako i u obdržavanju discipline.¹⁷ Instrukcija predviđa da se u zemljama gdje ima mnogo misionara istog jezika imenuje njihov **delegat**. Njega imenuje biskupska konferencija zemlje u kojoj vrši službu, uz prethodni dogovor s biskupskom konferencijom zemlje iz koje dolazi. Delegat nema ni teritorijalne ni personalne jurisdikcije. Njegova je dužnost prije svega da održava kontakte s biskupima; da kontrolira i koordinira rad misionara njegove nacije te da daje izvještaje zainteresiranim biskupskim konferencijama.¹⁸

— *Suradnja redovnika, redovnica i laika* dragocjena je za pastoral migranata. O tome govori VI. i VII. poglavlje Instrukcije. Redovnicima (i redovnicama) se povjeravaju službe uz prethodni dogovor i ugovor s njihovim poglavarima. Ukoliko pak kao svećenici preuzimaju dužnost

¹⁴ Usp. Instr. PMC, III poglavlje

¹⁵ Usp. Instr. IV poglavlje

¹⁶ Usp. Instr. PMC, br. 35

¹⁷ Usp. Instr. PMC, br. 36, 37

¹⁸ Usp. Instr. PMC, br. 44-51

misionara, za njih vrijede ista pravila kao i za ostale svećenike. Budući da se mnogi problemi migranata ne mogu riješiti bez suradnje laika, Crkva potiče i njih da se uključe u djela apostolata: »S migracijom su povezani i drugi problemi: problemi stana, rada, socijalne sigurnosti i problemi koji proizlaze iz razlike u rasi, jeziku i civilizaciji. Zato neka se laici brinu da se ta pitanja rješavaju prema zahtjevima ljubavi, pravde i jednakosti, tako da dok seljenjem naroda raste ekonomija ne postane neizvjestan i ugrožen život pojedinaca i njihovih obitelji.«¹⁹

Glavni oblici dušobrižništva

Kao »glavne načine i oblike« u pružanju pastoralne skrbi za migrante Instrukcija predviđa osnivanje posebnih pastoralnih jedinica za migrante istoga jezika. Kao razlog za osnivanje takvih pastoralnih forma Instrukcija navodi potrebe vjernika i pastoralnu praksu koja potvrđuje korisnost tih oblika.

Instrukcija predviđa slijedeće pastoralne jedinice:

— *Personalna župa*. Ako na nekom teritoriju živi veći broj migranata istog jezika preporuča se osnivanje personalne župe.²⁰ Za osnivanje personalne župe nije više potreban apostolski indult. Dovoljno je da na određenom teritoriju živi veći broj migranata istog jezika, da za župu budu određene točne granice te da duhovna skrb bude povjerena svećeniku njihova jezika.²¹ Misionar kojemu je povjerena personalna župa ima vlast župnika sa svim pravima i dužnostima župnika.²²

— *Dušobrižnička misija* (*missio cum cura animarum*) jest posebna pastoralna forma s točno određenim teritorijem, vjernicima koji pripadaju istoj etničkoj skupini i misionarem kojemu je povjerena pastoralna briga.²³ Misionar ima prava i dužnosti samo u odnosu na migrante određenog jezika i na teritoriju te misije. Misionareva vlast odnosi se na sve vjernike istog jezika bilo da su stalno naseljeni bilo privremeno ili samo na prolazu.²⁴ Instrukcija nabraja i neka posebna prava i dužnosti. Posebna su misionareva prava: svojim vjernicima na smrtnom času dijeliti sakrament krizme; prisustvovati sklapanju braka na svom teritoriju i onda kad je samo jedna stranka njegova jezika. Posebne su mu dužnosti: čuvanje rezidencije i vođenje župskih knjiga.²⁵ Što se pak samih vjernika tiče njima je ostavljena sloboda da se za svoje potrebe obraćaju misionaru ili mjesnom župniku.²⁶

¹⁹ Instr. PMC, br. 57

²⁰ Instr. PMC, br. 33, st. 1

²¹ Izjava Konzistorijalne kongregacije od 21. 11. 1966. Usp. Instr. PMC, bilješka br. 53

²² Usp. Instr. PMC, br. 38

²³ Instr. PMC, br. 33, st. 2

²⁴ Vidi o tome: W. Rubin, Pravni položaj misionara u biskupijama useljenja i njegova suradnja s mjesnim klerom. Crkva u novoj seobi naroda, str. 108-128.

²⁵ Instr. PMC, br. 39, st. 4

²⁶ Instr. PMC, br. 39, st. 3

— *Obična misija* je određeni teritorij na kojem je misionaru povjerenjena pastoralna briga za migrante istog jezika, a koji za to od ordinarija ima određene ovlasti. Kad ordinarij, naime, ne može ili ne želi osnovati dušobrižničku misiju, on u tom slučaju daje misionaru potrebne ovlasti za pastorizaciju migranata na određenom području. Prava i dužnosti misionara u tom slučaju treba ordinarij potanko odrediti.²⁷

Oblici selilačkog dušobrižništva u SR Njemačkoj

Industrijski razvoj i gospodarski napredak poslije II. svjetskog rata nije podjednako rastao u svim zemljama Evrope. Sjeverne zemlje evropskog Zapada doživjele su mnogo brže industrijski razvoj i ekonomski uspon od mediteranskih zemalja. Osobito je pak SR Njemačka doživjela tzv. ekonomsko čudo. Budući da radna snaga njemačkog stanovništva nije mogla zadovoljiti rastuće zahtjeve privrede, slobodna radna mjesta nuđena su strancima. Od pedesetih godina broj stranaca u Njemačkoj neprestano je rastao. Krajem šezdesetih godina dolazi do prave »invazije« stranih radnika. Već 1971. g. u Njemačkoj radi više od 2 milijuna stranaca.²⁸ U studenom 1973. njemačka vlada zabranjuje dolazak radnika iz zemalja koje ne pripadaju Evropskoj ekonomskoj zajednici. Ipak se dolaskom obitelji već zaposlenih radnika broj stranaca neprestano povećavao, tako da je g. 1979. u toj zemlji živjelo više od 4,5 milijuna stranaca.²⁹

Problem stranaca za Katoličku crkvu u Njemačkoj nije sasvim nov. Prije i za vrijeme II. svjetskog rata u Njemačkoj je radilo nekoliko milijuna stranih radnika. Poslije rata SR Njemačka primila je stotine tisuća izbjeglica raznih nacionalnosti. Ipak je selilački val uzrokovan industrijskim razvojem donio novu pastoralnu problematiku.³⁰

Urgentnost problema pastorizacije stranaca nameće se Crkvi usporo s reformom pastoralnih oblika i metoda poslije II. vatikanskog koncila. Pastoralni oblici prilagođeni duhovnoj brizi za iseljenike i pribjeglice nisu odgovarali potrebama novih ekonomskih migranata. Instrukcija o pastoralnoj brizi za migrante potakla je pojedine biskupe kao i cijelu Crkvu u Njemačkoj da se ozbiljno pozabavi organizacijom dušobrižništva za strance na takav način »da usluga što je Crkva treba pružiti dušama bude i ostane primijenjena pravim potrebama migranata«.³¹ Zajednička sinoda njemačkih biskupija najozbiljnije se pozabavila problemima inozemnih radnika u njemačkoj Crkvi i društvu. U sinodalnom

²⁷ Instr. PMC, br. 33, st. 4

²⁸ Usp. Bundesanstalt für Arbeit, *Ausländische Arbeitnehmer*, Nürnberg 1972. str. 54

²⁹ Usp. H. Kühn, *Stand und Weiterentwicklung der Intergration der ausländischen Arbeitnehmer und ihrer Familien in der Bundesrepublik Deutschland* — Memorandum des Beauftragten der Bundesregierung, Bonn 1979.

³⁰ Vidi o tome: B. Puschnann, *Wandererseelsorge*, Trier 1971.

³¹ Instr. PMC, br. 12

dokumentu³² Crkva gleda čovjeka u sveukupnosti njegove ljudske i religiozne situacije. S obzirom na društvenu i socijalnu ugroženost inozemnih radnika Crkva vidi svoju dužnost u tome da bude branitelj i advokat njihovih prava.³³ S obzirom na religiozne potrebe inozemaca Crkva im mora pružiti svaku pomoć koja će ih osposobiti da budu dorasli situaciji i opasnostima koje prijete njihovoj vjeri.³⁴ Kao najbolji način konkretnog dušobrižništva Njemačka sinoda vidi u provođenju Instrukcije o pastoralnoj brizi za migrante. Sinoda nadalje preporuča da dušobrižništvo za inozemce u SR Njemačkoj sve biskupije uredi što je moguće jedinstvenije.

Da bi se pastoral inozemaca što jedinstvenije proveo u svim njemačkim dijecezama, brine se Potkomisija njemačke biskupske konferencije za migraciju (Unterkommission für Wanderungsfragen). Toj potkomisiji pomaže Katolički inozemni sekretarijat (Katholische Auslandssekretariat u Bonnu³⁵. Zadatak ovog sekretarijata je da prema uputama potkomisije za migraciju održava kontakte s delegatima inozemnih dušobrižnika; da surađuje s pojedinim njemačkim biskupijama i inozemnim biskupskim konferencijama kod premještanja, namještanja i koordiniranja rada misionara.

Za pastoral selilaca snosi odgovornost u prvom redu ona dijeceza u kojoj stranci borave. Zato u svakoj biskupiji postoji referent za pastoral inozemaca (Instr. br. 29). Referent za strance u pojedinoj biskupiji odgovoran je za sva pitanja uređenja i vođenja dušobrižništva za inozemce. Sinoda naglašava posebnu dužnost referenta da promiče pastoralnu suradnju njemačkih župa i inozemnih misija. On je dužan pronaći misionare za pojedine nacionalne grupe te poticati njemačke župnike da i oni vode brigu o migrantima nastanjenim u njihovoj župi.³⁶

Brigu o socijalnim problemima stranaca vodi dijecezanski Caritas. U centralnom uredu dijecezanskog Caritasa postoji referent za strance. On vodi brigu o organiziranju i koordiniranju socijalnih usluga stranim radnicima.³⁷

Inozemne misije su konkretni oblici u kojima se organizirano sprovodi pastoral migranata. Sinoda propisuje da se u pravilu za veći broj migranata iste nacionalnosti osnivaju dušobrižničke misije (missio cum cura animarum). Personalne župe i obične misije trebale bi biti izuzetak.³⁸ Personalne župe za strance ne postoje ni u jednoj njemačkoj biskupiji. U većini biskupija osnovane su dušobrižničke misije. Izuzetak čine

³² Die ausländischen Arbeitnehmer — eine Frage an die Kirche und die Gesellschaft, Ein Beschluss der Gemeinsamen Synode der Bistümer in der Bundesrepublik Deutschland. Skraćeno: Ausländische Arbeitnehmer

³³ Ausländische Arbeitnehmer, B. I.

³⁴ Ausländische Arbeitnehmer, C. I.

³⁵ O povijesti ove ustanove vidi: B. Puschmann, nav. mj. str. 17.

³⁶ Ausländische Arbeitnehmer, C. I. 1. 2.

³⁷ Ausländische Arbeitnehmer, C. II. 6. 1.

³⁸ Ausländische Arbeitnehmer, C. I. 2. 3.

biskupije: Freiburg, Paderborn i Regensburg. U ovim biskupijama postoje samo »obične misije« s određenim ovlastima danim misionaru.³⁹

Prema Instrukciji o pastoralnoj brizi za migrante svaka nacionalna grupa misionara ima svoga delegata. Budući da delegat snagom svoje službe nema ni teritorijalne ni osobne jurisdikcije, njegov doprinos organizaciji dušobrižništva ovisi u mnogočemu od povjerenja i auktoriteta stečenog i potvrđenog u praksi.

---

³⁹ Usp. B. Gottlob, Die Missionare der ausländischen Arbeitnehmer in Deutschland, München-Paderborn-Wien 1979. str. 165.

J u t a r n j a   m o l t v a

Kao što pastir svakog jutra vodi svoje stado na pojilo, Gospodine, tako želim i ja dovesti tvoje ovce k tebi, izvoru života. Jer, samo će kod tebe, Gospodine, naći živu vodu.

Kao što svakoga jutra pastir kreće i penje se na visinu, tako bih želio i ja, Gospodine, svakoga jutra pasti na koljena i svoje stado voditi k tebi, u visine. Jer samo kod tebe, Gospodine, ono će danas imati život i potpuno zadovoljstvo.

Z a s t u p a n j e

Jutros, Gospodine, dolazim pred tvoje lice. Nestrpljivije negoli stražar iščekuje jutro, ja iščekujem objavu tvoga lica. Dolazim prije izlaska sunca da te slavim, Vječni! Gle ja sam tu umjesto čitavoga svog sela, koje još počiva u snu, ovdje sam s njima i za njih, u ime svih njih, u zajedništvu tvoga Svetoga Duha.

Gle, tu smo mi, da se ovog jutra u tišini vine hvalospjev našega sela, ovdje smo mi u ovoj molitvi. Da sako stvorenje odgovori na tvoju ljubav i da pjeva u čast tvoga imena. . .

Gospodine, ovdje dolazim sa svima, kojima ne mogu ništa reći, kojima ne umijem navješćivati tvoju moć. Tu sam sada sa svim izostavljenim posjetima, s muškarcima i ženama, kojima nisam znao ništa reći o tebi, dolazim s njima da ti barem nešo kažem o njima. Ah, Gospodine, ako ja s njima ne mogu govoriti o tebi, daj mi onda da barem s tobom o njima i za njih govorim, da te s njima i u njihovo ime hvalim i tvoj dolazak u molitvi iščekujem.

